Analyysi

Työntekijävirrat vievät pintaa syvemmälle: osallistuminen kasvattanut sekä työllisyyttä että työttömyyttä

Suomen talous | 10.06.2025 | Petteri Juvonen, Juho Peltonen

KIRJOITTAJAT

Petteri Juvonen
Vanhempi ekonomisti

Juho Peltonen
Ekonomisti

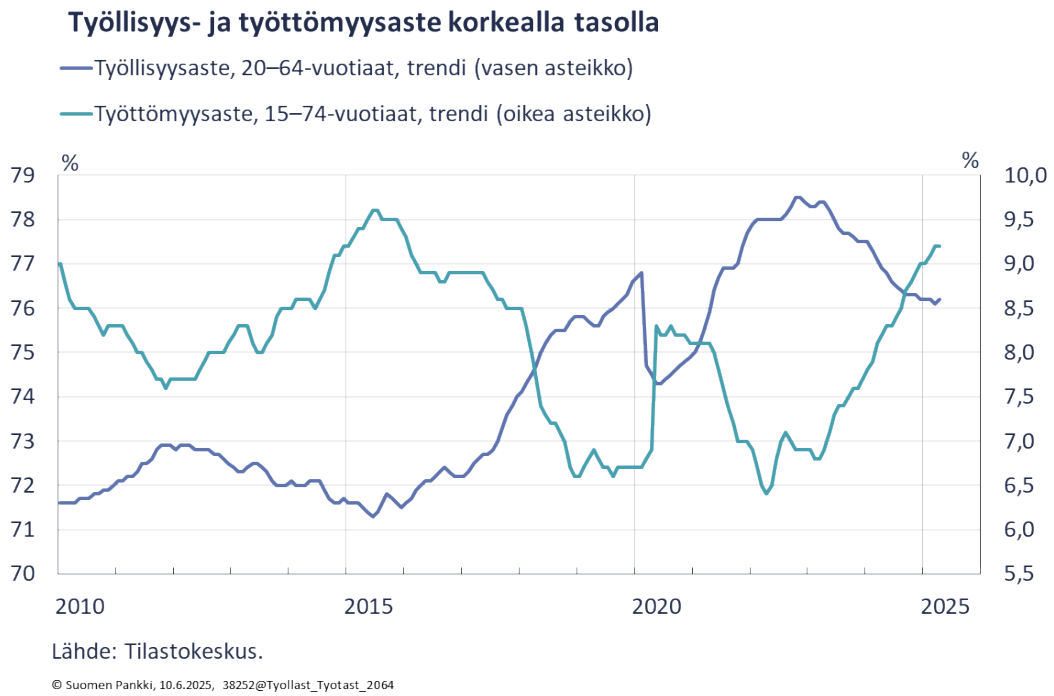
Viimeaikaisessa työmarkkinoiden kehityksessä keskeistä on ollut osallistumisasteen nousu. Työvoimaan on virrannut enemmän ihmisiä kuin sieltä on poistunut. Se on jo pidempään näkynyt erityisesti työllisyyden kasvuna, mutta viime vuosina myös samanaikaisesti korkeana työttömyysasteena. Osallistumisastetta ovat nostaneet aiempaa myöhäisempi eläkkeelle siirtyminen, nuorimpien työntekijöiden lisääntynyt osallistuminen työmarkkinoille sekä erityisesti aktiivisessa työiässä olevien korostuminen maahanmuutossa. Nykyisessä heikossa taloussuhdanteessa kasvanut osallistuminen työmarkkinoille on osaltaan näkynyt työttömyysasteen nopeana nousuna.

Työllisyys- ja työttömyysaste yhtä aikaa korkeita

Tällä hetkellä Suomen työmarkkinat ovat tilanteessa, jossa sekä työllisyys- että työttömyysaste ovat korkeita (kuvio 1). Suomen työllisyysaste nousi koronakriisin jälkeen kaikkien aikojen huippuunsa. Käänne työmarkkinoilla tapahtui keväällä 2023, ja tämän jälkeen työllisyys on vähentynyt ja työttömyys lisääntynyt. Vaikka työllisyysaste onkin laskenut vuoden 2022 huippulukemasta, se on edelleen historiallisesti katsottuna korkea. Tilastokeskuksen huhtikuun 20–64-vuotiaiden työllisyysasteen trendiluku oli 76,2 %, joka on esimerkiksi viimeisten 10 vuoden keskiarvoa korkeampi. Huhtikuun työttömyysasteen trendiluku taas oli 9,2 %, mikä myös ylittää selvästi viimeisen vuosikymmenen keskiarvon. Kun työttömyysaste 2010-luvun puolivälissä nousi edellisen kerran yli 9 prosenttiin, työllisyysaste painui samaan aikaan alle 72 prosenttiin. Työttömyyden ja työllisyyden suhde on siten muuttunut viimeisten kymmenen vuoden aikana.

Kuvio 1.

Samanaikaisesti hyvä työllisyys ja laaja työttömyys selittyvät sillä, että aiempaa pienempi osa työikäisestä väestöstä on työvoiman ulkopuolella eli tilanteessa, jossa ei olla töissä, mutta ei myöskään etsitä työpaikkaa. Tarkastelemme tässä artikkelissa, mitkä tekijät ovat voineet vaikuttaa siihen, että suurempi osuus työvoimasta osallistuu työmarkkinoille, ja selittyykö osallistumisasteen nousu tiettyjen ihmisryhmien käyttäytymisen muutoksilla vai onko kyseessä työmarkkinoita laajemmin koskeva ilmiö.

Työmarkkinatilanne työntekijävirtojen kertomana

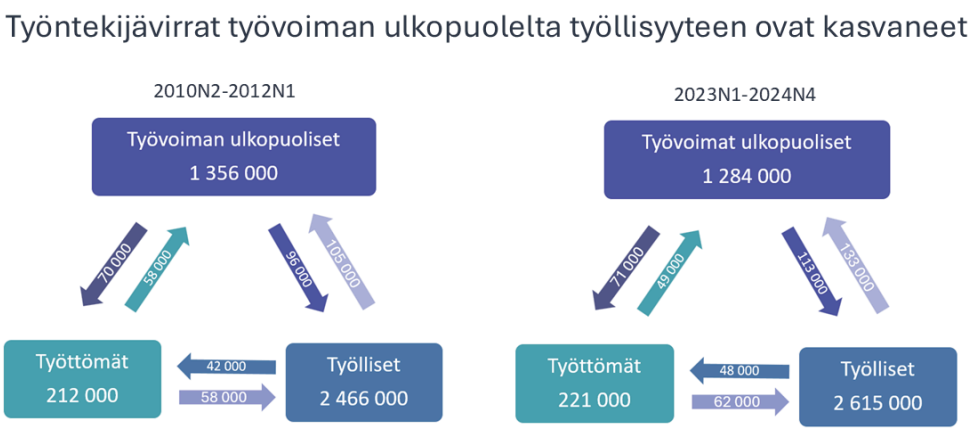
Työikäinen väestö voidaan jakaa kolmeen ryhmään: työllisiin ja työttömiin, jotka muodostavat työvoiman, sekä työvoiman ulkopuolella oleviin. Vuonna 2024 työikäisen väestön määrä oli 4,2 miljoonaa. Tästä työvoimaan kuuluvia oli 2,8 miljoonaa. Työvoimaan kuuluvien osuus työikäisestä väestöstä oli 68,4 %, ja tätä kutsutaan osallistumisasteeksi.[1] Työvoima jakaantui niin, että työttömiä oli 240 000 ja työllisiä 2,6 miljoonaa. Työvoiman ulkopuolella oli 1,3 miljoonaa työikäistä. Nämä henkilöt ovat työvoiman ulkopuolella joko tilapäisesti tai pysyvämmin esimerkiksi perhevapaan, opiskelun tai eläköitymisen vuoksi.

Muutoksia työmarkkinoilla voidaan tarkastella työntekijävirtojen avulla, eli miten ihmiset siirtyvät työttömyyden, työllisyyden ja työvoiman ulkopuolella olon välillä. Se miten työttömien, työllisten

ja työvoiman ulkopuolella olevien työikäisten määrä muuttuu, riippuu siitä, kuinka suuria näiden kolmen tilan väliset virrat ovat.

Suomen työntekijävirtoja voidaan tarkastella käyttäen Eurostatin tietokannasta löytyviä tilastoja (kuvio 2). Työntekijävirtojen aikasarjoja on saatavilla vuoden 2010 toiselta vuosineljännekseltä alkaen. Jos verrataan havaintojen keskiarvoa aikasarjan kahdelta ensimmäiseltä vuodelta 2010–2012 sekä kahdelta viimeisimmältä vuodelta 2023–2024, havaitaan että virrat erityisesti työvoiman ulkopuolella olon ja työllisyyden välillä ovat kasvaneet. Lisäksi työttömien ja työllisten henkilöiden määrät ovat samanaikaisesti kasvaneet. Työvoiman ulkopuolella olevien työikäisten henkilöiden määrä sen sijaan on vähentynyt. Työikäinen väestö ei siis ole kasvanut nopeammin kuin työntekijöitä on virrannut työvoiman ulkopuolelta työvoimaan. Tämä tarkoittaa myös osallistumisasteen kasvua.

Kuvio 2.

Henkilömääriä mittaavien työntekijävirtojen lisäksi tarkastellaan usein siirtymäasteita, jotka kertovat yksittäisen työntekijän siirtymän todennäköisyydestä työmarkkinatilojen välillä, esimerkiksi työvoiman ulkopuolelta työlliseksi. Siirtymäaste saadaan jakamalla yhdestä työmarkkinatilasta toiseen virtaavien henkilöiden määrä lähtöjoukon määrällä. Esimerkiksi työvoiman ulkopuolelta työlliseksi siirtymisen aste on työvoiman ulkopuolelta työllisyyteen virtaavien henkilöiden määrä jaettuna työvoiman ulkopuolella olevien määrällä, joka esimerkiksi viimeisten kahden vuoden keskiarvoja käyttämällä on 113 000/1 284 000 = 0,088 (kuvio 2). Tämä tarkoittaa 8,8 prosentin siirtymäastetta työvoiman ulkopuolelta työlliseksi yhden vuosineljänneksen aikana.

Edellä työmarkkinakehitystä on kuvattu kolmen tilan, työllisyyden, työttömyyden ja työvoiman ulkopuolella olon, välillä. Työmarkkinavirtoja on taloustieteellisessä kirjallisuudessa käsitelty usein kaksitilaisesti eli virtoina työttömyyden ja työllisyyden välillä. Esimerkiksi Suomen Pankin

rakennetyöttömyysmalli perustuu näiden kahden työmarkkina-aseman välisiin virtoihin.[2] Tällainen tarkastelu ei pysty selittämään samanaikaista kasvua työttömyydessä ja työllisyydessä, koska se ei huomio virtoja työvoiman ulkopuolelta työttömyyteen ja päinvastoin. Kaksitilaisen tarkastelun virrat pystytään arvioimaan työttömyyden ja työllisyyden aikasarjoista, kun taas kolmitilainen tarkastelu vaatii tarkempia aineistoja, ja tämän vuoksi kaksitilaista tarkastelua on käytetty enemmän.

Toinen syy miksi työvoimasta ulos ja sisään kulkevia virtoja, eli ns. osallistumismarginaalia, on analysoitu vähemmän, on oletus siitä, että nämä virrat ovat tasaisia. Työvoiman ulkopuolelta työmarkkinoille siirtyy jatkuvasti oppilaitoksista valmistuvia opiskelijoita, ja työvoiman ulkopuolelle taas siirtyy tasaisesti eläköityviä työntekijöitä. Osallistumismarginaalin virroissa ei siis ole ajateltu olevan samalla tavalla merkittävää suhdannevaihtelua kuin työttömyyden ja työllisyyden välisissä virroissa.

Osallistumismarginaalin virrat ovat kuitenkin merkittäviä, koska työvoiman ulkopuolelta työvoimaan virtaa huomattavan paljon työntekijöitä. Kun työllisestä työttömäksi on viimeisten kahden vuoden ajanjaksolla siirtynyt keskimäärin 48 000 työntekijää vuosineljänneksen aikana, vastaava siirtymä työvoiman ulkopuolelta työttömäksi on ollut 71 000 työntekijää. Vastaavasti työttömästä työlliseksi on siirtynyt keksimäärin 62 000 työntekijää ja työvoiman ulkopuolelta työlliseksi peräti 113 000 työntekijää vuosineljänneksessä. Koska osallistumismarginaalin virrat ovat näin suuria, pienetkin muutokset niissä voivat vaikuttaa merkittävästi työttömyys- ja työllisyysasteeseen ja näin koko työmarkkinoiden tilanteeseen.

Suomen työmarkkinatilanne työntekijävirtojen kertomana

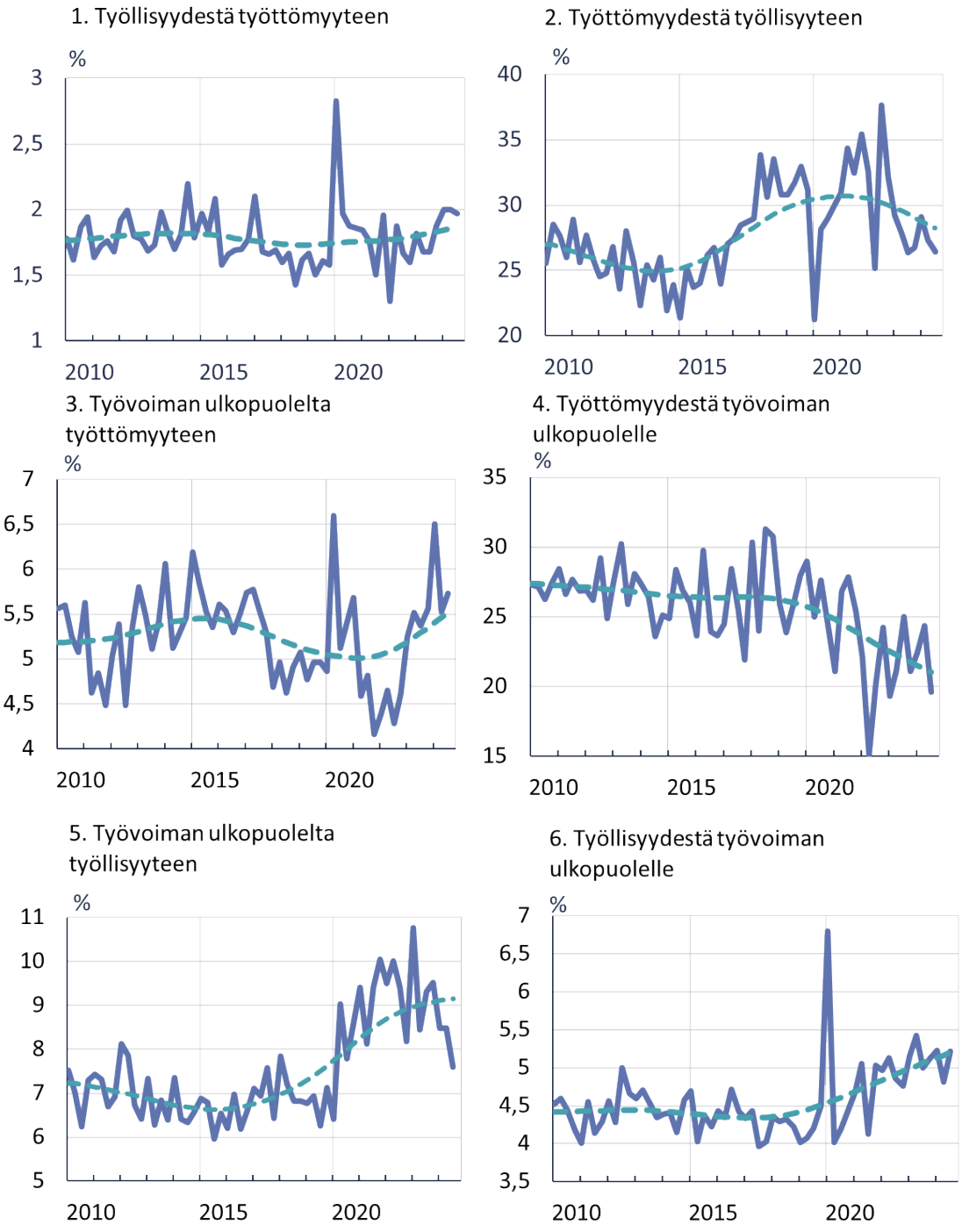
Suomen työmarkkinoiden viimeaikainen suhdannekehitys on ollut heikkoa, kun työttömyys on lisääntynyt ja työllisyys vähentynyt (kuvio 1). Siirtymäasteiden aikasarjoja tarkastelemalla saadaan selville, minkälaiset muutokset työmarkkinavirroissa selittävät nykyistä tilannetta (kuvio 3).

Viimeaikaisen työttömyyden kasvun selittämiseksi pitää havainnoida neljää virtaa eli kahta työllisyyden ja työttömyyden sekä kahta työvoiman ulkopuolella olon ja työttömyyden välillä. Ensimmäiseksi, viimeisten 1–2 vuoden aikana siirtymäaste työllisestä työttömäksi on hieman kasvanut (kuvio 3, ensimmäinen paneeli). Tämä on tyypillistä taantumissa, kun työtekijöitä joudutaan irtisanomaan taloudellisten syiden vuoksi. Toiseksi, työpaikkoja on ollut vähemmän tarjolla, joten siirtymäaste työttömästä työlliseksi on pienentynyt (kuvio 3, toinen paneeli). Kun siirtymäaste työttömyydestä työllisyyteen pienenee, työttömyysjaksot keskimäärin pitenevät. Pitkäaikaistyöttömyys onkin lisääntynyt noin 25 000 työttömällä viimeisten kahden vuoden

aikana. Vertaamalla virtojen suuruutta työtekijämäärinä nähdään, että vuosien 2023 ja 2024 aikana työllisestä työttömäksi virtasi yhteensä 382 000 työntekijää, kun taas työttömästä työlliseksi siirtyi yhteensä 496 000 työntekijää. Toisin sanoen työttömästä työlliseksi siirtyi 114 000 työtekijää enemmän kuin päinvastaiseen suuntaan. Jos muita virtoja ei olisi, työttömien määrä olisi siis viime vuosina laskenut.

Kuvio 3.

Työmarkkinavirrat vaihtelevat syklisesti ja trendinä

Lähteet: Eurostat ja Suomen Pankki.

© Suomen Pankki, 10.6.2025, 42952@Kuvio3

Kolmanneksi, siirtymäaste työvoiman ulkopuolelta työttömyyteen on viime vuosina kasvanut (kuvio 3, kolmas paneeli). Määrällisesti vuosien 2023 ja 2024 aikana työvoiman ulkopuolelta työttömäksi siirtyi yhteensä 565 000 henkilöä. Neljänneksi, samanaikaisesti siirtymäaste työttömyydestä työvoiman ulkopuolelle on pienentynyt (kuvio 3, neljäs paneeli). Näitä siirtymiä tapahtui kahden viime vuoden aikana yhteensä 391 000. Yhteensä siis kahden vuoden aikana työvoiman ulkopuolelta työttömäksi siirtyi 174 000 työntekijää enemmän kuin työttömyydestä työvoiman ulkopuolelle. Tässä tapauksessa, jos muita virtoja ei olisi, työttömyys olisi kasvanut voimakkaasti.

Työttömien määrä kasvoi kokonaisuudessaan vuoden 2023 ensimmäisen neljänneksen ja vuoden 2024 neljännen neljänneksen välillä 60 000 työntekijällä. Tämä on siis erotus työttömyyttä lisänneestä nettovirtauksesta työvoiman ulkopuolelta ja työttömyyttä vähentäneestä nettovirtauksesta työllisyyteen, toisin sanoen edellä mainitut 174 000–114 000 työntekijää.

Perinteisessä kaksitilaisessa työmarkkinamallissa työttömyys lisääntyy taantumissa, kun työllisten työpaikan menettämisen aste nousee ja työttömien työllistymisen aste laskee. Tällöin työllisiä virtaa työttömyyteen enemmän kuin työttömiä työllistyy. Viimeaikainen kehitys kuitenkin osoittaa, että myös työttömyyden kasvaessa virta työttömyydestä työllisyyteen on ollut suurempi kuin päinvastainen työpaikkansa menettäneiden virta. Näin ollen työttömyyden kasvu on johtunut työvoiman ulkopuolelta tulevasta työntekijävirrasta. Vaihtelu siirtymissä työvoiman ulkopuolelta työllisyyteen ja työttömyyteen ja päinvastoin on ollut keskeinen selittäjä työttömyyden vaihteluissa.

Työvoiman ulkopuolelta työttömyyteen suuntautuvan virran kasvua viime vuosina selittää osaltaan avoimien työpaikkojen vähäisyys. Vuoden 2024 lopulla avoimia työpaikkoja oli noin 32 000, mikä on 45 % vähemmän kuin vuotta aiemmin ja peräti 72 % vähemmän kuin niiden ollessa suurimmillaan kesällä 2022. Kun tarjolla on näin vähän avoimia työpaikkoja, esimerkiksi oppilaitoksista valmistuvat opiskelijat, jotka ovat opintojensa aikana vielä työvoiman ulkopuolella, joutuvat siirtymään aiempaa enemmän työttömiksi. Samanaikaisesti virtaus työttömyydestä työllisyyteen on vähentynyt ja työttömyysjaksot pidentyneet. Avoimien työpaikkojen vähäisyys selittää paitsi työttömyydestä työllisyyteen suuntautuvan virran pienenemistä, myös työvoiman ulkopuolelta työttömyyteen suuntautuvan virran kasvua.

Viime vuosien työttömyyttä on kasvattanut avoimien työpaikkojen vähäisyyden lisäksi myös työikäisten lisääntynyt osallistuminen työmarkkinoille, toisin sanoen osallistumisasteen kasvu. Työvoiman ulkopuolelta työttömyyteen on virrannut aiempaa enemmän työntekijöitä siis myös siitä syystä, että yleisesti työvoiman ulkopuolelta on siirtynyt enemmän työtekijöitä työvoimaan kuin työvoimasta työvoiman ulkopuolelle. Osallistumisasteen muutoksista kerrotaan tarkemmin jäljempänä.

Työmarkkinavirtojen kehitys pidemmällä aikavälillä

Edellä käsiteltiin, mitä työmarkkinavirrat kertovat tämänhetkisestä työmarkkinoiden suhdanteesta. Hieman pidemmällä aikavälillä työmarkkinavirtojen muutokset voivat puolestaan kertoa työmarkkinoiden rakenteellisista muutoksista. Eurostatin tilastoja on saatavilla vuodesta 2010 alkaen. Aikavälillä 2010–2024 erottuu muutos osallistumismarginaalin eli työvoiman ulkopuolelta työvoimaan suuntautuvissa virroissa viimeisten noin viiden vuoden aikana suhteessa 2010-lukuun (kuvio 3). Kokonaisuudessaan osallistumismarginaalin virrat ovat kasvaneet ja sekä sisään- että ulosvirtaus lisääntyneet.

Sisäänvirtaus työvoimaan saadaan laskemalla yhteen virrat työvoiman ulkopuolelta työttömyyteen ja työllisyyteen. Vastaavasti ulosvirtaus on työttömyydestä ja työllisyydestä työvoiman ulkopuolelle suuntautuneiden virtojen summa. Kaksitasoisen työmarkkinavirta-analyysin taustaoletuksena on ollut, että työvoiman sisään- ja ulosvirtausten on ajateltu olevan suhteellisen tasaisia suhdannevaihteluiden yli. Tämä onkin jossain määrin pitänyt paikkansa ennen 2020-luvun taitetta (kuvio 4), jonka jälkeen virtojen lyhyen aikavälin vaihtelu on lisääntynyt ja virtojen suuruus kokonaisuudessaan kasvanut.

Kuvio 4.

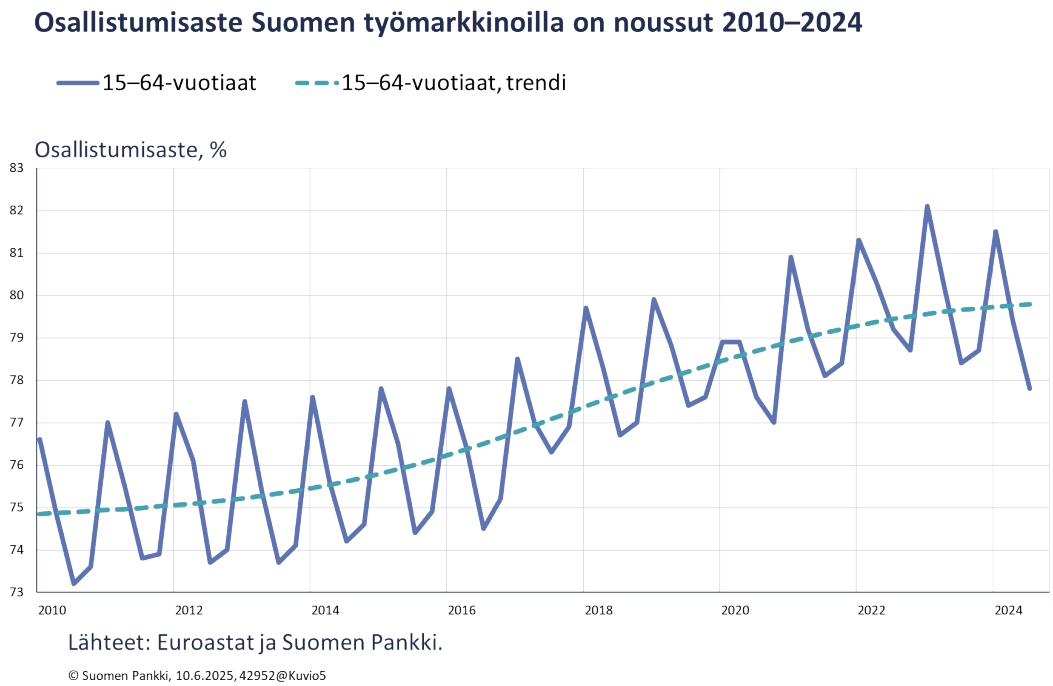
Sekä työvoiman sisään- että ulosvirtaus ovat siis viimeisten noin viiden vuoden aikana lisääntyneet. Koko saatavilla olevan aikasarjan vuosineljännestä koskeva sisäänvirtauksen

keskiarvo on noin 3 000 työntekijää suurempi kuin ulosvirtauksen keskiarvo. Vuoden 2020 alusta vuoden 2024 loppuun näiden keskiarvojen erotus on jo noin 5 400 työtekijää (kuvio 4). Koska työtekijöitä on siirtynyt enemmän työvoimaan kuin sieltä pois, työvoimaan osallistumisaste Suomen työmarkkinoilla on noussut (kuvio 5). Osallistumisasteen nousu ajoittuu erityisesti 2010-luvun puolivälin jälkeiseen aikaan. Vuosina 2017–2020 syynä näyttäisi olleen enemmän ulosvirtauksen pieneneminen, kun taas tämän jälkeen molemmat virrat ovat kasvaneet, mutta sisäänvirtaus on kasvanut ulosvirtausta enemmän.

Yksittäisten työmarkkinavirtojen trendeissä nähdään muutamia selkeitä muutoksia, jotka ajoittuvat 2020-luvun taitteeseen (kuvio 3). Siirtymäaste työvoiman ulkopuolelta työlliseksi on noussut noin 2 prosenttiyksikköä ja siirtymäaste vastakkaisen suuntaan noin 0,5 prosenttiyksikköä. Kyseessä näyttäisi ainakin tällä hetkellä olevan eräänlainen tasokorotus, jossa molempien virtojen keskiarvot ovat nousseet 2010-luvun alemmalta tasolta uudelle, korkeammalle tasolle.

Toiseksi virta työttömyydestä työvoiman ulkopuolelle on pienentynyt. Tämä trendi on varsin voimakas, sillä se jatkuu tarkastelujakson loppuun saakka, vaikka heikko työmarkkinasuhdanne on viime vuosina lisännyt työttömien määrää. Työvoiman ulkopuolelta työttömyyteen suuntautuvassa virrassa ei ole vastaavaa selkeää kehitystä. Tämän virran trendi on selkeästi ollut laskussa vuodesta 2016 alkaen, mutta alkanut taas nousta kahden viime vuoden aikana. Tämä johtuu oletettavasti huonosta suhdanteesta, joka on kääntänyt virtausta työvoiman ulkopuolelta työttömyyteen päin työllistymisen sijaan.

Kuvio 5.

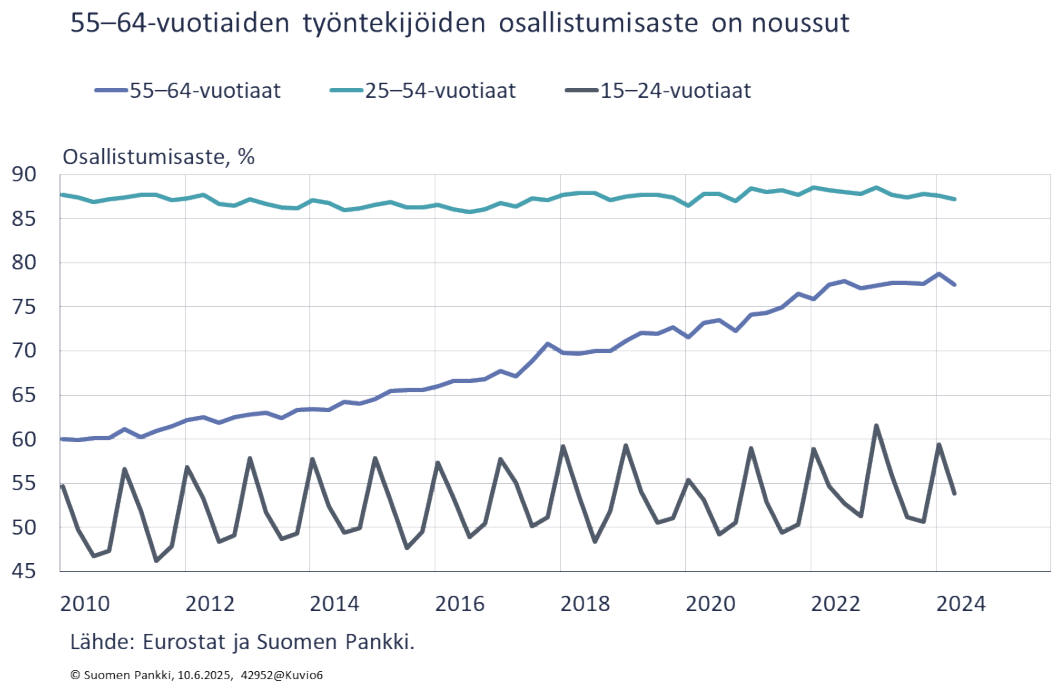

15–64-vuotiaan työvoiman työllisyysasteen trendi on noussut vuodesta 2010 noin 5 prosenttiyksiköllä (kuvio 5). Nousu on myös kiihtynyt tarkastelujakson jälkimmäisellä puoliskolla. Tämä johtuu sisään- ja ulosvirtausten lisääntymisestä ja erityisesti siitä, että näiden kahden virran erotus on kasvanut (kuvio 4).

Osallistumisasteen nousua selittävät eläkeiän nousu, nuorten osallistumisasteen nousu ja maahanmuutto

Syitä osallistumisasteen nousulle voidaan analysoida rajaamalla työvoimaa eri tekijöiden perusteella. Ensimmäinen ja oleellisin selitys osallistumisasteen nousulle on, että eläkkeelle siirrytään aiempaa vanhempana. Tarkasteltaessa osallistumisastetta jaettuna kolmeen eri ikäryhmään (15–24-, 25–54- ja 55–64-vuotiaisiin) nähdään, että vanhimman ryhmän eli 55–64-vuotiaiden osallistumisaste on noussut tasaisesti koko vuodesta 2010 alkavan aikasarjan ajan (kuvio 6). Myös nuorimman ryhmän osallistumisasteessa voi havaita pientä nousua, kun taas suurimman ikäryhmän eli 25–54-vuotiaiden osallistumisaste on pysynyt tasaisen korkeana koko tarkastelujakson ajan.

Kuvio 6.

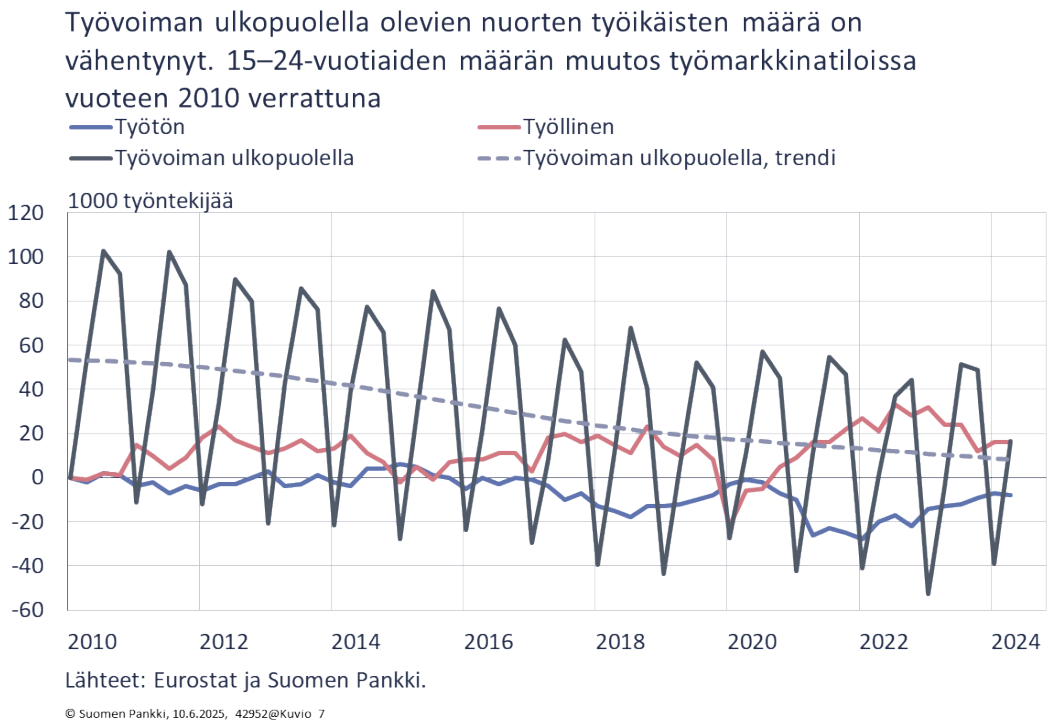
Tasainen osallistumisasteen nousu 55–64-vuotiaiden ikäryhmässä on huomiota herättävin pitkän aikavälin muutos. Muutokseen vaikuttavat useat eläkejärjestelmän uudistukset, mutta myös globaalit megatrendit. Jälkimmäisistä ainakin väestön elinajanodotteen kasvu ja iäkkäiden ihmisten parempi terveys mahdollistavat työuran jatkamisen aiempia sukupolvia pidempään. Toisaalta myös työtehtävien sisältö on aikojen saatossa muuttunut ja raskasta fyysistä työtä on automatisoitu, jolloin työntekijät pystyvät tekemään töitä tehokkaasti entistä iäkkäämpinä. Eläkejärjestelmään puolestaan on tehty uudistuksia osittain myös siitä syystä, että elinajanodotteet ovat kasvaneet ja työtekijät voivat työskennellä vanhemmiksi kuin aiemmin. Esimerkiksi vuoden 2005 suurempi eläkeuudistus lisäsi Eläketurvakeskuksen selvityksen mukaan ikääntyneiden työvuosia.[3] Toisaalta tämä uudistus vaikutti erityisesti 55–60-vuotiaisiin.

Jos tarkastellaan vielä tarkemmin rajattujen ikäryhmien osallistumisasteita, havaitaan että vuoden 2010 jälkeen erityisen paljon osallistumistaan työmarkkinoille ovat lisänneet 60–64-vuotiaat ja yli 65-vuotiaat. Työllisyysaste mitataan 20–64-vuotiaiden työvoimasta. Tämän yleisesti käytetyn työmarkkinamittarin näkökulmasta huomioitavaa on erityisesti 60–64-vuotiaiden osallistumisasteen voimakas kasvu. Tämän ryhmän osallistumisaste on noussut 43 prosentista vuonna 2010 jo 71 prosenttiin vuonna 2024. Suhteellisesti vielä enemmän on noussut yli 65-vuotiaiden osallistumisaste, joka oli reilu 4 % vuonna 2010, mutta noussut jo lähes 10 prosenttiin vuoden 2024 loppuun mennessä. Koska tähän ikäryhmään kuuluvien määrä on

suuri ilman yläikärajaa, määrällinen lisäys on merkittävä. Vuonna 2024 työmarkkinoille osallistui yli 80 000 joko 65-vuotiasta tai sitä vanhempaa työntekijää enemmän kuin vuonna 2010. Samaa suuruusluokkaa on määrällinen lisäys 60–64-vuotiaiden joukossa. Näiden kahden ryhmän lisääntynyt osallistuminen, eli yli 160 000 työtekijän lisäys, onkin merkittävin kokonaisosallistumisastetta nostanut tekijä.

Eläkejärjestelmän uudistukset ovat siis varsin selvästi lisänneet iäkkäiden työtekijöiden työntekoa.[4] Eläkejärjestelmän uudistuksilla on poistettu mahdollisuuksia varhaiseen eläköitymiseen ja luotu kannusteita jatkaa vapaaehtoisesti työuraa pidemmäksi. Tulevaisuudessa eläkeiän pitäisi nykyisten uudistusten seurauksena nousta 65 vuoteen. Tämä tarkoittaa, että 60–64-vuotiaiden osallistumisaste nousisi ainakin lähelle nykyisten 55–59-vuotiaiden tasoa eli 85 %:a. Tästä saattaa seurata, että osallistumisaste entisestään nousee ja työllisyysaste, joka mittaa työllisten osuutta 20–64-vuotiaista, nousisi huomattavan korkeaksi. Tämä voi heikentää työllisyysasteen käytettävyyttä työmarkkinoiden tilan yhtenä mittarina, sillä sen tasoa ei ole enää mielekästä verrata aikaisempiin tilastoihin. Lisäksi eläkejärjestelmän uudistukset (ns. eläkeputken poisto) ovat vähentäneet työttömyydestä eläkkeelle siirtymistä, mikä on vähentänyt työttömyydestä työvoiman ulkopuolelle suuntautuvaa virtaa.[5] Toisaalta eläkeiän ylittäneet työntekijät siirtyvät työvoiman ulkopuolelle työllisyydestä ja saattavat jopa palata vielä työlliseksi, mutta eivät enää siirtyne työttömiksi. Nämä muutokset ovat omiaan kasvattamaan työllisyyden ja työvoiman ulkopuolella olon välisiä virtoja.

Kuvio 7.

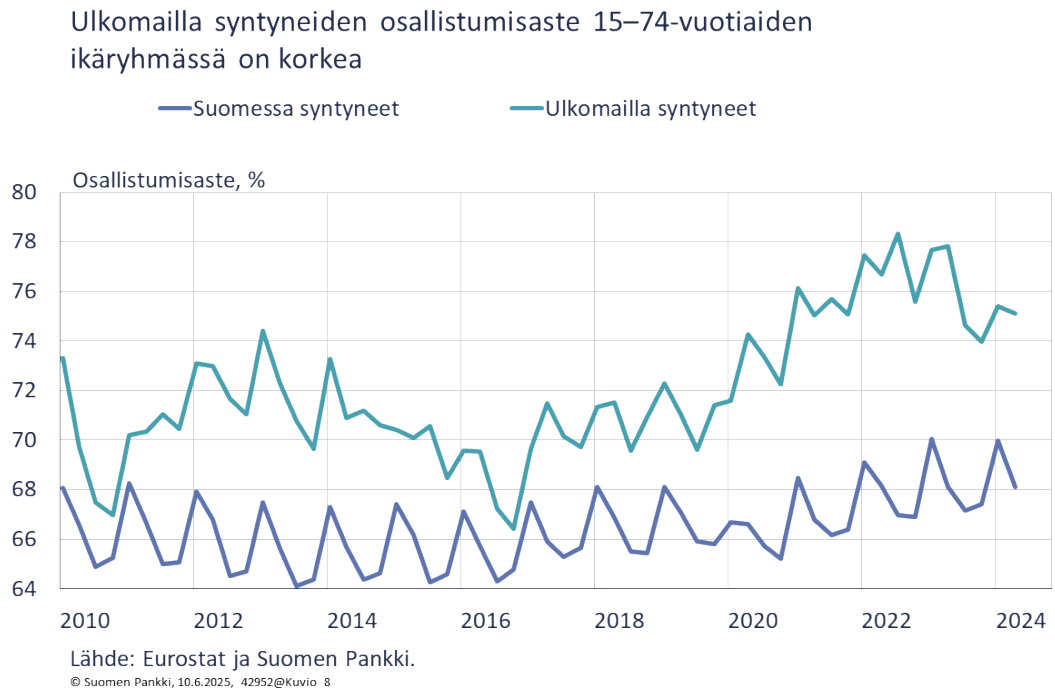

Iäkkäiden työntekijöiden lisäksi myös nuorten lisääntynyt osallistuminen työmarkkinoille tukee osallistumisasteen nousua. 15–24-vuotiaiden ikäryhmässä työvoiman ulkopuolella olevien määrän trendi on laskenut vuodesta 2010 lähtien (kuvio 7). Samanaikaisesti tämän ikäryhmän työllisten ja työttömien määrässä ei ole trendinomaista muutosta, vaan ainoastaan suhdannevaihtelua. Tämä viittaa siihen, että ikäluokat ovat pienentyneet, mutta työvoimaan osallistuvien määrä on pysynyt ennallaan. Tästä seuraa työvoimaan osallistuvien suhteellisen osuuden eli osallistumisasteen nousu. Mahdollisesti erityisesti opiskelijoiden kysyntä työmarkkinoilla on pysynyt ennallaan, mutta tähän kysyntään on vastaamassa entistä pienempi joukko nuoria työikäisiä. Nuorten osallistumisen vaikutus on kuitenkin varsin pieni verrattuna ikääntyneiden runsaaseen lisäykseen työvoimassa.

Kolmantena syynä osallistumisasteen nousuun on maahanmuutto. Suomen työmarkkinoille on viime vuosina saapunut kasvava joukko ulkomailla syntyneitä työntekijöitä. Vuoden 2018 alussa ulkomailla syntyneitä työikäisiä oli noin 6 % koko työvoimasta, kun heidän määränsä vuonna 2024 oli kasvanut jo noin 11 prosenttiin.[6] Ulkomailla syntyneiden työntekijöiden osallistumisaste on varsin korkea (kuvio 8). Se johtuu siitä, että suurin osa ulkomailla syntyneistä on aktiivisessa työiässä olevia. Työvoiman ulkopuolella olevia, erityisesti eläkeikäisiä ulkomailla syntyneitä on Suomessa erittäin vähän. Maahanmuutto on näin ollen lisännyt aktiivisimmassa työiässä olevien eli 25–54-vuotiaden määrää kasvattamatta vastaavasti työvoiman ulkopuolella olevien

työntekijöiden joukkoa. Tämä on tasapainottanut vanhenevan Suomessa syntyneen väestön työmarkkinoilta poistumista.

Kuvio 8.

Ulkomailla syntyneiden osallistumisaste on noussut viimeisten vajaan kymmenen vuoden aikana nopeammin kuin Suomessa syntyneiden, mikä on osaltaan nostanut kokonaisosallistumisastetta. Erityisesti ulkomailla syntyneiden 25–54-vuotiaiden naisten osallistuminen työmarkkinoille on suhteellisen tasaisesti noussut ja on jo noin 75 %. Suomessa syntyneiden vastaavan ikäisten naisten osallistumisaste on noin 10 prosenttiyksikköä korkeampi. Ulkomailla syntyneiden miesten osallistumisaste on vaihdellut suhdanteiden mukana varsin paljon. Se oli korkeimmillaan yli 90 % vuoden 2022 hyvän työmarkkinatilanteen aikana, minkä jälkeen se on laskenut noin 84 prosenttiin.

Ulkomailla syntyneiden joukkoon kuuluu mahdollisesti jo lapsena Suomeen muuttaneita ja suomalaisessa koulutusjärjestelmässä koko ikänsä opiskelleita maahanmuuttajia, jotka ovat tässä tarkastellun ajanjakson aikana tulleet aktiiviseen työikään. Tällaisten ulkomailla syntyneiden ja Suomessa kasvaneiden työntekijöiden työllistyminen on oletettavasti varsin sujuvaa, mikä tukee ulkomailla syntyneiden osallistumisasteen nousua. Toisaalta merkittävä lisäys ulkomailla syntyneen työvoiman määrässä viime vuosina viittaa uusienkin maahanmuuttajien varsin hyvään työmarkkinoille osallistumiseen.

Lopuksi

Tässä artikkelissa tarkasteltiin Suomen työmarkkinakehitystä hyödyntämällä tilastoja, jotka kuvaavat siirtymää työmarkkinatilojen välillä. Tällä hetkellä sekä työttömyys- että työllisyysaste ovat samanaikaisesti korkeita verrattuna viime vuosikymmenen lukemiin. Ilmiöitä selittää osallistumisasteen nousu. Työvoimaan on virrannut enemmän ihmisiä kuin sieltä on poistunut.

Osallistumisasteen nousua selittää erityisesti iäkkäiden työntekijöiden osallistuminen työmarkkinoille aiempaa aktiivisemmin. Eläkeiän voidaan ennakoida tulevaisuudessa edelleen nousevan ja yli 60-vuotiaiden osallistumisen työmarkkinoille kasvavan. Lisäksi osallistumisastetta on tukenut maahanmuutto, joka on ylläpitänyt aktiivisessa työiässä olevien työntekijöiden määrää Suomessa syntyneiden ikäluokkien pienentyessä. Myös nuorimpien ikäluokkien osallistumisaste on hieman noussut, ja pienentyneistä ikäluokista huolimatta työmarkkinoille osallistuu samansuuruinen joukko alle 25-vuotiaita kuin aiempina vuosina.

Osallistumisasteen nousu viimeisten kymmenen vuoden aikana vaikuttaa rakenteelliselta ilmiöltä. Siksi on luultavaa, että työllisyysaste tulee pysymään tulevaisuudessa aiempaa korkeampana myös huonojen suhdanteiden aikana.

Kahden viime vuoden aikana työttömyys on lisääntynyt voimakkaasti. Työttömyysasteen nousu on johtunut heikosta taloussuhdanteesta, mutta tässäkin merkittävä tekijä on ollut osallistumisasteen nousu. Virtaus työvoiman ulkopuolelta työttömyyteen on kasvanut. Heikossa suhdanteessa tämä on näkynyt siten, että työvoimaan tulleet henkilöt ovat päätyneet työttömyyteen työllisyyden sijaan. Tämä vaikuttaa olleen merkittävämpi tekijä työttömyyden nousussa kuin virta työllisyydestä työttömyyteen. Ilman työikäisten lisääntynyttä osallistumista työmarkkinoille työttömyyden lisääntyminen olisi luultavasti ollut vaimeampaa, mutta toisaalta työllisyyden kehityskin olisi ollut heikompaa 2020-luvulla.

Suomen työmarkkinakehityksen tarkastelu osoittaa, kuinka tärkeä osallistumisaste on paitsi työmarkkinoiden pitkän aikavälin tilanteen kuvaamisessa myös suhdannetarkastelussa. Talouden seurannassa ja ennustamisessa on siksi hyödyllistä tarkastella osallistumisastetta työmarkkinoiden suhdanteen yhtenä mittarina.

Viitteet

1. Käytetään myös termiä työvoimaosuus. Luvut tässä kappaleessa perustuvat laajimpaan työikäisen väestön määritelmään, 15-74-vuotiaisiin. Myös myöhemmin käytetään 15-74-vuotiaiden tilastoja ellei toisin täsmennetä. ↑
2. Ks. Juvonen ja Obstbaum (2017). ↑

3. Ks. Eläkeuudistus 2005, etk.fi. ↑
4. Eläkeuudistusten vaikutuksista esim. Eläkeuudistusten 2017 ja 2005 vaikutuksia (etk.fi), Kyyrä (2014), Nivalainen ja Ilmakunnas (2023), Nivalainen (2022), Nivalainen ja Uusitalo (2013). ↑
5. Eläkeputken poistosta tarkemmin Kyyrä ja Pesola (2020). ↑
6. Ks. Joka kymmenes työllinen ulkomaista syntyperää vuonna 2024 | Tilastokeskus. ↑

Asiasanat

työllisyys, työmarkkinat, työttömyys